

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus IV. De Consuetudine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

Ad effectum rescriptorum refertur & hæc
 43 quaestio. An rescripta perpetuò darent? Resp.
 Eorum vim esse perpetuam & perennem, quæ
 ad jus rescripta sunt, l. 2. C. de divers. rescripte.
 cum tendant ad juris communis conservatio-
 nem: nisi vel tempus sit adjectum, quo lapsò
 cessat eorum vis; quia ad tempus concessa,
 eo lapsò censentur denegata: vel intra annum
 iis uti per malitiam vel negligentiam distule-
 rit; si tamen alter contrarias litteras obtinuerit
 postea etiam non facientes mentionem
 priorum, idque ut obvietur malitiis, c. Plerum-
 que 23. h. r. Rebuff. in praxi benef. tit. Forma
 mandati, Apost. ad V. inducentes vers. quatuor
 Fachin, l. 8. Controv. c. 65.

Superest postremò dispicere, An rescripti
 44 vites expirent morte concedentis: extra du-
 bium est, rescripta emanantia per modum Ca-
 nonis non expirare morte concedentis, cum
 tanquam Canones supra natura sint perpe-
 tua. Idem est, si per modum contractus em-
 issa sint: neque enim successor revocat con-
 tractum prædecessoris, c. 1. inf. de Probat. Fell.
 in c. Licet 20. inf. de off. jud. de leg. Tantum est
 difficultas de rescriptis ad lites, de quibus
 commodius infra, d. sit. de off. jud. de leg. & de
 rescriptis gratiæ; in quibus distinguendum
 hoc modo: An gratia sit facta, quando scilicet
 ei conceditur, in cuius gratiam datur independen-
 ter ab alio, an sit faciendâ, quando scilicet
 alicui committitur faciendâ gratia in favorem
 tertii. Iterum, an absolutè concedatur, an ve-
 rò ad beneplacitum concedentis aut Sedis.
 Absolutè gratia facta non expirat morte con-
 cedentis: nam quæ semel habent perfectum
 esse, contrario casu superveniente non im-
 mutantur. Faciendâ verò gratia expirat, quia
 est instar mandati quod cessat morte con-
 cedentis, re tamen integrâ, c. Si cui 26. ubi Glossa
 de praben, in 6. quatenus facta ad concedentis
 placitum, qui amplius velle post mortem non
 habet. Quod & rectè dicitur, si concedens
 officio sit defunctus: nam non habens offi-
 zium, amplius probare aut improbare nequit
 ab illo dependens. Ad beneplacitum Sedis
 concessum non expirat morte concedentis,
 sed durat, donec à successore revocetur.

c. Si gratiosè s. h.

l. in 6.

TITULUS IV.

De Consuetudine.

SUMMARIUM.

1. Consuetudo quid sit.
2. Requisita ad iustitiam & valorem consue-
tudinis.
3. Consuetudo irrationabilis excusat à poena
fori exterioris, non interioris.
4. Consuetudinis vis & effectus non minor
quàm legis.
5. Consuetudo Laicorum super rebus Ecclesia-
sticis quid possit.
6. Consuetudo Ecclesiæ Romanae an & quando
obliget reliquas.
7. Intellectus c. 3. de Cognat, spirituali.
8. Consuetudo an contra Canones induci pos-
sit.
9. Respondetur ad loca, non admittentia con-
suetudinem contra Canones.
10. Intellectus can. Institutionis xxv. q. 2.
11. Consuetudo an possit quid mutare circa sa-
cramentalia.
12. Consuetudinem generalem tolli per legem
subsequentem generalem, non etiam
particularis loci consuetudinem.
13. Quod & obtinet iure civili.
14. Quanto tempore consuetudo deroget Canonis.
15. Traditiones quædam scripta, quædam non
scripta.
16. Traditiones item alia divina, alia Apostoli-
ca, alia Ecclesiastica.
17. Traditionum vis & auctoritas.
18. Hæretici nostri temporis traditiones rejici-
entes taxantur.

Alteram Juris speciem, scilicet jus non
 scriptum, ponit consuetudo: quod no-
 men accipitur vel pro ipso usu & frequen-
 tibus moribus, vel pro ipso jure, quod ex diu-
 turno usu, moribusque nascitur, uti hic: de-
 finiturque jus non scriptum, tacitis utentium
 moribus introductum, l. de quib. 32. D. de leg.
 §. ex non scripto nisi de jure natur. Ad cuius
 iustitiam & valorem requiritur primò, ut sit
 inducta à communitate, capace legislationis,
 saltem passivæ. Secundò, ut major ejus pars
 sciat & consensat in illius observatione: nam
 quod

quod major pars Curie effecit, pro eo habetur, ac si omnes egissent, *l. Quod major D. Ad municip. & inf. tit. de his qua sunt à majore parte cap. ut & reliqui obligentur III. ut adit diuturnitas temporis & actuum frequentia. Ad illam volunt communiter sufficere indistinctè decennium: hanc verò esse relinquentiam judicis arbitrio, juris rationi convenientius est. Sint tamen actus voluntarii [neque enim circa necessarios est consuetudo] & liberi, cum intentione inducendi consuetudinem; cum & possit intendi consuetudo certa obligationem, ut in actibus devotionis: actus enim agentium non transgrediuntur eorum intentionem. Actus isti non sunt necessarii judiciales, cum & sufficiant extrajudiciales, quã de re alibi latius egimus.*

IV. Requiritur, ut sit rationabilis, communiter utilis, non abrogata, non prohibita, non reprobata. Unde requirit materiam bonam, honestam: improbum enim foret, eam, quã est contraria bonis moribus, ligare: cujusmodi est invitans ad dissipationem bonorum, indulgens remissionem poenã propter adulterium, *c. Ex parte penult. hoc tit. disciplinam Ecclesiasticam enervans, c. cum inser. 5. & c. cum venerabilis 7. h. t. Canonici obvians institutis ad corruptionem inducendam, d. c. 7. in fine: uti & illa, quã gravis est Ecclesiã, ejus impediens libertatem, laicis super bonis personis que Clericorum auctoritatem judicandi attribuit, *c. 1. & 3. h. t. plurium dignitatum Ecclesiasticarum sine dispensatione Apostolica retentione concedens, c. 1. eod. in. 6. reverentiam & auctoritatem factis debitam immittens, veluti non Episcopo attribuens reservata ordini Episcopali, quã de re *c. 4. h. t. & c. pen. inf. de consecrat. Eccles.***

Queri potest, An consuetudo irrationabilis excuset à poena fori exterioris? Resp. Poenam cessare, ex eo, quod permissum eo in foro non debeat puniri; licet in foro interiori non sit minus peccatum, imò potius aggravetur per temporis diuturnitatem, *c. fin. h. t. uti latius dictum ad l. de quibus 32. D. de legib. ubi etiam traditum, non desiderari titulum, quod consensus populi requiratur ad consuetudinem inducendam Abbas & Glossa in d. c. fin. Dictum etiam ibi, non requiri scientiam Principis vel Pontificis, quod & satis*

patet ex *e. 1. de consuet. in 6. ubi dicitur Pontificem probabiliter ignorare locorum consuetudines & statuta.*

Prædictis positis, sequitur effectus consuetudinis, qui non est minor quàm legis, aut constitutionis: obligat enim omnes ad sui observantiam; universaliter, si sit universalis; si particularis, eos tantum, qui subsunt loco ubi ea viget; idque sub peccato vel veniali vel mortali, pro materiã gravitate, aut sine peccato. Spectat etiam ad consuetudinis effectum, legem interpretari, quia optima interpretis est consuetudo; legi derogare, imò abrogare, quã de re latius dictum ad *tit. Cod. Qua sit longa consuet. & ad D. d. loco: ideoque iis ommissis tantum subjungemus ea, quã huic loco potissimum conveniunt.*

Ubi in primis queritur, An super Ecclesiasticis rebus quid possit laicorum consuetudo? Resp. Non magis eam posse super hujusmodi rebus, atque dictum est, *sub. Tit. 2. num. 2. tenere eorum leges super talibus, propter cessantem potestatem: nisi à loci Prælato fuerit approbata & recepta, expressè aut tacitè, cujus est super talibus arbitrari. Consuetudo verò per laicos inducta super rebus temporalibus, seu materia civili & politica, valida quidem est, non tamen per eam obligantur Clerici: quia ut non potest populus per voluntatem expressam Clericos obligare, ita nec per hanc tacitam, sine consensu Prælati, cui subsunt Clerici. Quod si fuerit materia communis, & totius communitatis interfit sustineri consuetudinem, videntur & Clerici teneri ad ejus observantiam; eo modo, quo dictum est superius, *d. loco*; eos obligari ejusmodi laicorum lege, ex eadem ratione. Si materia fuerit spiritualis, uti jejunium, festum, cum non teneat consuetudo sine auctoritate Prælati Ecclesiastici, ut paulò ante dictum, ita nec obligabit Clericos sine expresso vel tacito consensu Prælati: qui potest jus Episcopale inducere pro sua diocesi, quod præsumatur consentire in ejusmodi materia, in qua non potest sine scandalo unus obligari, alter non; & in qua subditi non considerantur ut Laici aut ut Clerici, sed ut Christiani Bart. ad *l. de quibus Lecl. 2. n. 30. D. de Legib.**

- 6 Ulterius quaeri potest, An consuetudo Ecclesiae Romanae obliget reliquas? Resp. Non videri, quatenus per se spectatur, tu particularis Ecclesia, quia sic non gerit se tamquam superior aliis: quod tamen oportet, ut generaliter obliget; nisi Pontifex praecipiat & alibi eam observari, ut notavit Panorm. in *c. fin. inf. de foris*. Idem iuris est in consuetudine Metropolitanae Ecclesiae, quod scilicet ne utiquam obliget suffraganeas Ecclesias ad sui observantiam; ex regula generali, qua consuetudo unius civitatis non obligat aliam distantem: uti nec una communitas habet potestatem dandi leges alteri.
- 7 Nec obstat *cap. 3. inf. de Cognat. spirit.* ubi dicitur Episcopo inspicienda, & imitanda consuetudo Ecclesiae metropolitanae: loquitur enim in casu, quo consuetudo praevaluit in tota provincia, & aliqua in dioecesi ignoratur, quia forte in casu non contigerit, in quo praxis conformis posse ostendi: tunc enim vult Pontif. inspiciendam & imitandam esse consuetudinem Ecclesiae Metropolitanae aut vicinorum locorum, in quibus illa observatur tamquam universalis totius provinciae. Aliqui *d. cap. 3.* accipiunt in casu, quo in ista Ecclesia non erat consuetudo propria, tunc scilicet imitandam esse Metropolitanae, aut vicinorum locorum: sed hoc minus recte dici posse videtur ex eo, quod ut statutum Metropolitanae Ecclesiae non obligat suffraganeas, ita nec istius consuetudo, quia desit subiectio, & immediata iurisdicctio.
- 8 Dubitari etiam posset, An contra Canones consuetudo induci queat? Resp. Recte dici posse universalem consuetudinem abrogari posse universalem legem Ecclesiasticam, vel in totum, vel pro parte, uti in una provincia, salva maente lege, & integra in aliis; per particularem vero abrogari posse legem particularem: nam cum altera sit juris species, non minor est lege, quae prosequens priorē abrogat; ut idem consuetudini sit dandum. Facit in eam rem *Clement. fin. de state & qual. praefic.* ubi antiquis iuribus praefertur generalis Ecclesiae observantia, Facit & *c. 3. cod. de 6.* quod probat consuetudinem qua Episcopus solus sibi usurpat potestatem advertendi in delinquentes, cum tamen iuxta *communem*

requiratur Capituli adensus, *cap. 2. de his quae sunt à maiore parte capit.* Facit praeterea, quod ad hunc effectum nec debet populo potestas, ex conniventia Pontificis, nec voluntas, cuius sufficiens signum dat ipsa consuetudo.

Non obstant loca quaedam, *dist. 11. quae non admittunt consuetudinem contra Canones*: nam vel loquuntur de ea, quae non est rationabilis & legitime praescripta, *iuxta c. fin. h. r.* vel de ea, quae est contra jus naturae vel divinum, ut patet ex ipsorum locorum lectione.

Neque obstat *can. Institutionis XXV. q. 2.* quia loquitur de inferioribus expressè derogantibus aut contravenientibus iuri communi, quod gravius est: minus enim delinquitur à populo tacite inducente contrariam consuetudinem, quam expressè legi non parente; quae res habet contumaciam conjunctam. V. Suarez *lib. 7. de legib. cap. 18. ubi num. 21. & 12.* tempus requirit quadraginta annorum, ut consuetudo contra Canones valeat.

Difficultatem patitur, An consuetudo possit quid mutare circa sacramentalia? Resp. Ita videri, etiam citra scientiam Pontificis *per c. fin. h. r.* ubi decidit generaliter, consuetudinem rationem consentaneam & legitime praescriptam obtinere vim cuiuscumque legis destruendae. Ut etiam obtineat circa sacramentalia, cum non detur ratio diversitatis, quatenus tamen cessat scandalum & contemptus Sacramentorum, & non attinguntur ipsa Sacramenta, aut non inducitur quid circa ea, quae praecipuam Sacramentorum vim habent, Covarr. in *4. Decretal. p. 2. cap. 6. §. 10. num. 36.*

Nec obstat, quod consuetudinem non inducant, nisi qui valent legem constituere; Clerici autem contra Canones legem non inducant, *d. can. Institutionis*. Respondetur enim, non requiri ad hunc effectum condendae legis potestatem, quae actu adsit, sed sufficere capacitatem, quam Clericorum communitas verè habet, cum possit iis dari potestas specialiter quid statuendi contra Canones, licet actu non sit data. Quo modo & populus inducit consuetudinem contra legem Principis, in quem tamen omnem potestatem suam resignavit, *§. sed & quod Principi Insist.*

De jure natur. gent. & civili. Quæri autem hic etiam possit, An per consuetudinem possit induci omisso benedictionis nuptialis; colli impedimentum matrimonii etiam dirimens? verum de his commodius agetur infra libro IV.

Dicitur de consuetudinis effectu vera sunt, quatenus est in vigore, non sublata per consuetudinem posteriorem contrariam, ut fieri posse non est dubium, aut etiam per legem, qua de re actum ad sit. *D. de legib. & Cons. Quæ sit longa consuetudo.*

12 Quæritur autem, An qualibet consuetudo præcedens censetur per contrariam legem subsequenter tolli? Resp. Per legem subsequenter generalem in universum eam aboleri consuetudinem, quæ est generalis, ut tradit Bart. in l. de quibus de legib. etiam non facta eius mentione: quia cum non censetur ignorare talem consuetudinem Princeps, non potest non videri eam tollere per contrariam legem, quæ consistere non potest cum ista consuetudine. Quo modo rectè Abbas, in c. fin. nu. 25. hoc tit. docet, quod civitas statutum faciendo contra suam consuetudinem, censetur hanc tollere, cum eius non possit esse ignara. non ita aboletur per legem generalem particularis loci consuetudo, de quo est textus expressus in cap. 1. de consuet. in 6. qui hoc decidit: subijuncta ratione, quod legislator non censetur scire facta particularia, ad quæ spectant particulares locorum consuetudines; atque ita non censetur eas revocare, non facta illarum mentione expressâ, ubi volunt sufficere clausulam, non obstantem, subijunctam: quod ita in lege Canonica admittitur.

13 An etiam in lege civili hoc sit admittendū? disputatur. R. Aliquibus videri aliter obtinere in lege civili, per text. in l. 3. §. Divus D. de sepulchro viol. ubi dicitur, generalia rescripta, & Imperialia statuta vim suam obtinere, & in omni loco valere, sublata etiam municipali lege, de qua ibi, contrariâ. Verum idem dicendum obtinere jure civili; cum d. cap. 1. non tam sit specialis juris constitutum, quam declarativum ejus juris, quod secundum rectam rationem in quocumque legislatore locum habet. Nihil facit d. §. Divinus, nam intelligendus in casu, quo Princeps singularem

consuetudinem expressè voluit tollere, ut satis ibi apparet, Bart. in d. l. de quibus l. 2. m. 4. de legib.

Quia autem dictum in superioribus, per consuetudinem posteriorem derogari Canonis, rectè requiritur, quantum temporis ad hoc requiratur? Resp. Esse, qui velint annos decem sufficere, ad instar juris civilis, quatenus rationalis, & præscripta, per text. cap. fin. hoc tit. Quorum opinio procedere videtur in casu, quo agitur de nova lege necdum recepta: cuius vis omnis cessabit de consuetudine tantum temporis. Alias si lex in usum deducta fuerit, plerique volunt, eam non abrogari; nisi spatio quadraginta annorum, Innoc. in d. cap. fin. & ibi Abbas n. 11. & ad c. 1. n. 23. inf. de Treuga & pace. Rationem dant, quod contra Ecclesiam non præscribitur nisi quadraginta annis, cap. 4. & 6. inf. de præscript. Consuetudo autem contra Canones merito dicitur contra Ecclesiam; atque ideo, ut dicatur legitime præscripta, debet viguisse aonis quadraginta. Ubi non rectè quidam videntur singulariter requirere scitum Pontificis, quos reprehendit Covarr. d. loco n. 30.

De Traditionibus.

AD jus non scriptum rectè referuntur ea, quæ per traditiones ab Apostolis & sanctis Patribus ad nos quasi per manus pervenerunt, sine scripto. Quod addo, quia traditiones quædam scripto sunt mandata, ut patet ex D. Paulo mox allegando. In quo à consuetudine distant, quæ tantum in usu consistit; uti & in eo, quod pleræque ex præcepto dimanent, vel divino, vel Apostolico, vel Ecclesiastico. * Ut sint triplicis generis: aliæ Divinæ, quæ ab ipso Christo docente per Apostolos sunt acceptæ, quarum in sacris literis nusquam fit mentio, ut quæ spectant ad materiam & formam sacramentorum: aliæ Apostolicæ, quæ per Apostolos non sine assistentia Spiritus sancti traditæ: aliæ Ecclesiasticæ, quæ sunt quædam consuetudines antiquæ à Prælati vel populis inchoatæ, quæ paulatim tacito consensu populorum vim legis obtinuerunt. Ex his traditionibus manavit jejunium quadragesimale, quatuor temporum, baptizare parvulos, baptizatos ter

oleo mungere, signare se signo Crucis, & simili-
 17 *can. Ecclesiasticarum distin. 2. * Prioribus*
 duobus generibus esse suam vim non est du-
 bium, ratione auctorum; unde Paulus, *State,*
inquit, & tenere traditiones, quas didicistis, si-
ve per sermonem, si ve per litteras. 2. ad Thessal.
 2. Et 1. *ad Corinth. 11.* laudat eos, quod tradita
 à se præcepta teneant. Quantum ad tertium
 genus, eandem illis vim esse, quæ est decreto-
 rum & constitutionum, ex eo patet, quod ver-
 bo an scripto disposita antiquitus tradantur,
 nisi interfit: ut patet ex Lacedæmoniis, apud
 quos leges memoriæ mandabantur, & hac viâ
 ad posteros transibant, non minori obligatio-
 ne, quam leges Athenensium scripto manda-
 18 *tæ, si ve scripto Instit. de jure nat. * Ut hereti-*
 ci nostri temporis, dum traditionibus nihil
 deferunt, eas tanquam aniles nugas respuen-
 tes, in reprobum sensum dati videantur; cum
 hac viâ & ipsi Evangelio suam derogent fidem
 atque auctoritatem, & sacre Scripturæ con-
 vellant fundamentum: ut desuper structam
 molem collabi sit necesse. Quo respicit Ter-
 tullianus, *lib. 2. de Corona militis,* dum inquit:
Si legem postulas, scripturam nullam invenies,
traditio tibi præstabitur auctrix, consuetudo
confirmatrix, & fides observatrix. Et S. August.
Evangelio, inquit, non crederem, nisi me Eccle-
sia Catholica moveret auctoritas. Item S. Basili-
us à Gratiano d. can. Ecclesiasticarum citatus,
Si attenderimus, inquit, consuetudines Ecclesie,
non per scripturas à Patribus traditas, nihil
astimare, quantum religio detrimenti sit latur-
æ, insensè insipientibus liquidò constabit. Et
 hodie docet experientia: neque enim potest
 per ipsam Scripturam constare, eam veram esse,
 non confictam, non suppositam; nam hoc
 foret in propria causa testem agere. Quod
 Spiritus sancti, qui errare non potest, dictami-
 ne se instrui, quæ sit vera Scriptura, persua-
 sum sibi habeant nostri temporis sectarii, est
 mera diaboli elusio: ut patet ex illorum opi-
 nionibus super intellectu sacre Scripturæ,
 quæ ita sunt discordes, etiam inter eos, qui
 eandem sectam sunt amplexi, ut ad concor-
 diam nequiquam queant revocari. Quas certè
 non est dicendus causare Spiritus sanctus,
 qui ubique unus, verus, constans, concordie
 & sanctitatis, nulquam discordie & impieta-

tis auctor, averfatur inconstantiam, quæ in-
 ter hereticos dominatur: inter quos in dies
 novæ opinioniones, novi intellectus super Scri-
 ptura sacra oboriuntur, & acceptantur, priori-
 bus rejectis. in eoque laboratur, non ut secun-
 dum Scripturam fides & actus formentur, sed
 Scriptura iis adapretur. Hinc rectè Nicolaus
 Papa dedecus abominabile dicit, traditiones
 ab Ecclesia receptas pati pro libitu semper er-
 rantium infringi, *can. Ridiculum dist. 12.* Vide
 plura de his apud Suarez *De legib. lib. 7. c. 3. n. 7.*
in fine & c. 4. n. 10. item in Defensione Fidei Ca-
tholica ad versus Anglicana sectæ errores lib. 1.
c. 9. n. 7. & seqq. & Bellarm. Contr. Tomo 1. de
Verbo Dei lib. 4.

TITULUS V.

De Postulatione Prælatorum.

SUMMARIUM.

1. Ratio ordinis; & objecta juris Canonici.
2. Magistratus Ecclesiasticus acquiritur per Postulationem, Electionem & Translationem.
3. De postulatione cur primo loco agatur, & cur inventa.
4. Postulatio quid an & concorditer fieri debeat.
5. Qui postulent, & de postulantiibus indignis.
6. Quis postulandus.
7. Postulandus eligi non potest.
8. Postulatio debet esse certa & certis verbis facta.
9. Electus & postulatus, adhibendo consensum, debet alteram viam eligere.
10. Postulatio est instruenda postulatione.
11. Postulantiibus an liceat variare.
12. Postulatio habito consensu postulati, est instruenda superiori.
13. Superior est summus Pont. exceptis dignitatibus inferioribus.
14. Postulatio admissa dat postulato jus administrationis.

Postis principiis juris Canonici, ejusque
 origines & auctoritate, de objecto illius vi-
 dendum. Quod hic triplex est, ut in jure ci-
 vili; Personæ scilicet, quibus jus redditur.
 Res, circa quas, & judicia per quæ redditur.
 Personæ meritò primas tenent, cum, ut ait
 Imp. Instit. *de jure nat. in fine ex I. C. l. 2. D. de*
statu hom. parum sit, jus nosse, si personæ, qua-
 rum